

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۳/۰۱/۲۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

جنگل های استان آذربایجان غربی

ایلیا تمیز

میانداوب، دانش آموز رشته تجربی دبیرستان راه دانش

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی جنگل های استان آذربایجان غربی بوده است. پژوهش از نظر هدف جزو تحقیقات کاربردی می باشد. ابزار پژوهش مطالعات کتابخانه ای و مقالات معتبر در خصوص موضوع پژوهش میباشد. یافته های پژوهش بیان میکند که جنگل ها به عنوان تصویبه کننده هوا و همچنین حفظ خاک در برابر فرسایش و حفظ رطوبت نقش مهمی در منطقه دارند.

جنگل های استان آذربایجان غربی بیشتر در مناطق سردشت قرار گرفته اند ولی در بخش های کوچکی از مهاباد و پیرانشهر نیز گسترش یافته اند که ابتدای ناحیه جنگلی زاگرس میباشد که بین ۶۰ تا ۸۰ هزار هکتار برآورد میشوند و کل مساحت جنگل های مصنوعی در استان به ۳۲۰ هکتار در قطعات مختلف میرسد.

واژگان کلیدی:

جنگل های استان، تخریب زیست محیطی جنگل ها، پیامد های نابودی جنگلها

مقدمه

استان آذربایجان غربی با مساحتی معادل چهار میلیون و ۳۶۶ هزار هکتار، که ۱۰۱ هزار هکتار آن را جنگل های استان در بر میگیرد؛ که در سال های اخیر با گرمایش پیش بینی ناپذیر کره زمین باعث آتش سوزی های گسترده در این جنگل ها و نابودی درختان بلوط و دیگر درختان بومی این منطقه و تخریب بخشی از جنگل و از بین رفتن بخشی از حیوانات این منطقه موجب شده است.

امروزه انسان با رشد زیادی که دارد نیاز به غذا، مکان، پوشاک و وسایل گرمایشی و سرمایشی زیادی هم دارد؛ و در نتیجه انسان مجبور به قطع درختان، سوزاندن، و از بین بردن جنگل ها و مراتع میشود، و با انجام دادن همه ی این کار ها گاز های از جمله کربن دی اکسید و گاز های گلخانه ای وارد هوا میکند که علاوه بر تخریب زیست محیط باعث گرمایش بیش از حد زمین و در نتیجه باعث اب شدن یخ های قطبی شمالگان و جنوبگان گشته است که نتیجه آن باعث زیر اب رفتن بسیاری از جزایر کوچک شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

طبیعت کوهستانی، پوشش گیاهی متنوع و سرسبز، درختان صنوبر، رودخانه های پر از آب و ابشارها و ماهیان قزل آلا در این رودها به خصوص در فصول بهار، تابستان و پاییز طبیعت گردان و گردشگران زیادی را به این منطقه میکشاند که باعث رونق کسب و کار توریستی و فروش محصولات طبیعی مردمان محلی گشته است.

گونه های درختی استان

در این جنگل های انبوه درختانی از جمله: افرا، کیکم، بنه، زبان گنجشک، گللابی وحشی، سیب وحشی، گیلاس وحشی، انواع بادام، گردو، بلوط، انگور سیاه اشاره نمود، که بنه یا همان سقز که مردمان محلی با روش های خاص و سنتی با تیغ زدن قسمت هایی از بدنه این درخت و خارج کردن شیره سفید مایل به کرمی این درختان میتوانند درآمد کسب کنند.

مردم محلی در حال برداشت سقز

برخی از سودجویان با قطع بیرویه و بدون مجوز درختان منطقه بخصوص افرا، گردو و بلوط و فروش به مراکز تولید مبل و کمد و یا سوزاندن و تبدیل به زغال و فروختن آنها باعث نابودی جنگل میشوند.

گونه های جانوری

در این جنگل ها حیوانات ریز و درشت زیادی به چشم میخورد که از مهمترین آنان میتوان به: قوچ، میش، کل، گوزن، خرس، گرگ، خوک، گراز، خرگوش، پلنگ، مار، موش، سنجاب اشاره کرد؛ علاوه بر این حیوانات پرندهگان مهاجر و بومی نیز یافت میشود مانند: کرکس، جغد، کبک معمولی، قمری، باقرقره، فاخته، تنجه اشاره کرد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

علاوه بر این حیوانات، جنگل هاو دشت های استان اذربایجانغربی محل زندگی چهار نوع حشره به نام های بروچوفاگوس، نیکانوویا که حشرات گیاهخوار و دوگونه به نام های گلیفومروس و تتراستیکوس است که از نوع انگلی هستند و برای اولین بار در جهان با همکاری پژوهشگران روسی در مناطقی از اذربایجانغربی یافت شده اند و در مجلات معتبر بین المللی به چاپ رسیده اند.

عکس گونه های جانوری جنگل استان

نظر منتقدان درباره جنگل های استان

یکی از کارشناسان محیط زیست با اشاره به اینکه این جنگل ها حدود ۴۵ درصد اب کشور را تامین میکنند بیان کرد که این رویشگاه های جنگلی مانند یک کاتالیزور عمل کرده و سبب میشوند که قطرات باران پس از افتادن به زمین به آرامی وارد خاک شوند، وی افزود که اگر این درختان نابود شوند سرعت برخورد اب به خاک افزایش یافته و سبب فرسایش جنگل های استان اذربایجانغربی میشود.

دلایل که باعث نابودی جنگل میشوند

از دلایلی که باعث نابودی جنگل ها میشود بر دو دسته انسانی و طبیعی تقسیم میشود که از دلایل طبیعی میتوان به گرمای شدید پدیده گرمایش زمین و حرارت بالا در فصل تابستان دانست که فعالیت های انسانی سبب این پدیده شده است. و از دیگر دلایل میتوان به خشکسالی، یخبندان، باران های شدید و سیلابی و باد اشاره کرد. و از عوامل انسانی میتوان به چرای دام، خاموش نکردن آتش و در نتیجه موجب آتش سوزی جنگل ها دانست، واز دیگر دلایل انسانی میتوان به تخریب و قطع درختان جنگل برای گسترش شهر و همچنین ساخت آزادراه ها و پل های هوایی از درون جنگل ها دانست.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آتش سوزی خوفناک در جنگل های استان

راههای جلوگیری از نابودی جنگل های استان

۱- جنگل کاری در استان اذربایجانغربی

رئیس اداره کل منابع طبیعی و ابخیزداری سردشت بیان کرد طرح مشارکت های مردمی کاشت یک میلیارد درخت طی چهار سال و با شعار "هر ایرانی سه درخت" اجرا میشود که طی این مدت یک میلیون و ۵۰۰ هزار هکتار درخت کاشته خواهد شد.

در روز ۲۶ بهمن ۱۴۰۲ در ششمین پویش مشارکت مردمی کاشت نهال در جنگل های اطراف (نلاس) برگزار شد و درختانی چون بادام و بذر بلوط ایرانی در جنگل کاشته و غنی سازی شد در این پویش علاوه بر دوستداران طبیعت، دانش آموزان نیز در این امر خداپسندانه مشارکت داشتند.

۲- تجارت سبز

تجارت سبز روشی است برای تولید و مصرف دوباره از محصولات متفاوت؛ از جمله کاغذ، پلاستیک و لوازم چوبی از موارد پر مصرفی هستند که برای تولید آنها نیاز به قطع درختان زیادی است، ولی با اتخاذ روش ها و استراتژی های مختلف برای کاهش قطع درختان، با همکاری سازمان های مربوطه در دراز مدت میتواند جلوی قطع درختان را بگیرد.

۳- همکاری سازمان های مربوطه

همکاری گوناگون و گسترده بخش های مختلف در قسمت های مختلف در راستای حفظ محیط زیست تلاش میکنند، میتواند تاثیر بزرگی در اتخاذ تصمیم های موثر و یافتن راه حل ها داشته باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

شکار در جنگل های استان

جنگل های استان به دلیل تنوع جانوری همواره در معرض شکارچیان سودجو و غیرقانونی بوده است، ولی هر ساله با کمک و تلاش های جنگل بانان سخت کوش شاهد دستگیری شکارچیان غیرمجاز زیادی هستیم ولی با این حال حدود ۵۰ درصد شکارچیان غیر مجاز استان کشف نمیشوند.

اجرای طرح بیابان زدایی

در راستای حفاظت از مناطق بکر استان اذربایجانغربی به ویژه در اماکن دارای وضعیت نامطلوب انجام میشود که در حال حاضر منطقه بحرانی ۱۵ هزار هکتاری بولاران با کاشت درخت بیابان زدایی میشود.

افات درختان جنگل

جوانه خوار بلوط افتی است که در اوایل فروردین از تخم بیرون می آید و با تیشه و ریشه درختان آسیب میزند و اگر با این افت مبارزه نکنیم در حدود ۱۰ سال آینده شاهد نابودی حدود یک سوم از جنگل ها خواهیم بود.

رحمان وحاب زاده افزود: حدود ۳۰ هزار هکتار از جنگل های بلوط استان با این مشکل مواجه هستند. و همچنین افزود با مالچ پاشی های صورت گرفته با هواپیما امید است که شاهد نابودی این افت قبل از صدمات جبران ناپذیر به جنگل شویم

ارتفاع درختان جنگل

به طور کلی میتوان جنگل های استان را به دو عامل طبیعی ارتفاع از سطح دریا و ارتفاع درختان در شیب ها طبقه بندی کرد. درختان در شیب کم ارتفاع زیاد و در شیب زیاد زمین ارتفاع کمی دارند و همچنین درختان در شیب بالاتر از دریا دارای بیشترین ارتفاع هستند، و در ارتفاع کم از سطح دریا دارای کمترین ارتفاع هستند.

ابعاد درختان

در رابطه با ویژگی های درختان مشخصه های مورد بررسی تحت تاثیر عاملهای فیزیوگرافیک تغییر کردند، تغییرات سه مشخصه مورد بررسی قطر، ارتفاع، مساحت تاج در موقعیت های فیزیوگرافیک مختلف از یک الگوی کم و بیش مشابه پیروی میکردند به طوری که افزایش شیب اثر منفی و کاهش شیب اثر مثبت روی قطر، ارتفاع و مساحت تاج درختان استان داشت.

روستا های گردشگری استان

وجود جنگل های غنی در سردشت و پیرانشهر قرار گرفتن روستا ها در مناطق طبیعی بکر و دیدنی، وجود آثار و بناهای باستانی به ثبت رسیده در فهرست آثار بین المللی و ملی در روستاها همگی باعث افزایش طبیعت گردان حتی در مناطق صفر مرزی نیز شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روستای سوله دوکل در بخش سیلوانا با ابشار و طبیعت بکر از جمله این روستاها به شمار میرود.

عکس ابشار و طبیعت روستای سوله دوکل

نتیجه گیری

جنگل‌ها به عنوان محل زیست انواع گونه‌های جانوری و گیاهی از اهمیت زیادی برخوردارند ولی به دلایل گوناگون طبیعی و انسانی در معرض نابودی قرار گرفته‌اند و این میتواند در آینده نه چندان دور باعث شود که ما شاهد نابودی جنگل‌های استان و کشور مانند دریاچه ارومیه باشیم که با نابودی درختان عواملی چون فرسایش خاک‌های استان، کاهش تراکم خاک، افزایش سیل، افزایش آلودگی هوا در کلانشهرها و شهرها باشیم.

ما در هر قشری که هستیم با هر سن جنسی؛ با اجرای طرح "هر ایرانی، سه درخت" از نابودی این جنگل‌های هیرکانی که سرمایه‌های ملی بجای مانده از اجدادمان برای ما هست به هر نحوی مراقبت کنیم و از آسیب و صدمه رساندن انسان‌های پست و پلید به این سرمایه‌ها جلوگیری کنیم.

عوامل طبیعی چون خشکسالی، افزایش مدت زمان فصول گرم سال در اثر تغییرات اقلیم، کاهش بارش باران و خشک شدن دریاچه ارومیه و کاهش رطوبت منطقه از عوامل طبیعی خشک شدن و سوختن درختان جنگل به شمار میرود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

از عوامل انسانی میتوان به بی توجهی در هنگام خاموش کردن آتش، ریختن اشغال در جنگل، شکستن شاخه و قطع درختان جنگل برای مصارف گوناگون، چرای بی رویه دام ها دانست.

برخی از نهاد های دولتی با استفاده از هواپیما شروع به مالچ پاشی جنگل های استان اقدام کرده اند که این نشان اهمیت دادن دولت به منابع طبیعی و میراث فرهنگی به شمار میرود.

منابع

معرفی فلور، شکل زیستی و کورولوژی بانک بذر خاک ذخیرگاه شمشاد، پارک جنگلی سی سنگان، زیست شناسی گیاهی ایران، جلد ۶ شماره ۲۱

طبقه بندی پوشش گیاهی و رسته بندی آن در ارتباط با عوامل زمین شناسی، فیزیو گرافی و خاک، نشریه مرتع و ابخیزداری، جلد ۶۹ شماره ۱

تاکسونومی و بیوسیستماتیک جلد ۶ شماره ۱۹

زیست شناسی ایران، جلد ۲۲ شماره ۲

دانش زیستی ایران، جلد ۴ شماره ۲

تاکسونومی و بیوسیستماتیک جلد ۱ شماره ۱

معاونت امور جنگل سازمان جنگل ها، مراتع ابخیزداری استان

مجله جنگل ایران، جلد ۶ شماره ۴